

† CASIAN,
ARHIEPISCOPUL DUNĂRII DE JOS

**NAȘTEREA DOMNULUI
LUMINA TRADIȚIILOR
ÎN VIAȚA NOASTRĂ**

**PASTORALĂ
LA NAȘTEREA DOMNULUI**

GALAȚI, 2018

† CASIAN,
*din darul lui Dumnezeu, Arhiepiscop al Dunării de Jos,
Preacucernicului cler și preacuviosului cin monahal
și la toți binecredincioșii creștini din Arhiepiscopia noastră,
har, pace sufletească, ajutor în toate cele folositoare
și duhovnicești bucurii
la Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului,
Bobotezei și Anului Nou,
iar de la smerenia noastră arhieresti binecuvântări.*

Iubiți credincioși și credincioase,

Iarăși ne cercetează de Sus Mântuitorul, „Darul și Adevărul“! În duiosia rugăciunilor, în farmecul datinilor, în pregătirea sufletească sunt tot atâtea trepte pe care Fiul „*Cel fără-nceput*“ coboară, Se naște smerit în Peștera sărăcăcioasă a Betleemului. Din ceruri este însoțit de coruri îngerești, cântând „*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace între oameni bunăvoire!*“ [Luca 2, 14].

Sărbătoarea conține tot mesajul profund al Nașterii Domnului, explicând prin dreapta și sfânta credință motivația acestei întrupări: mântuirea lumii din nemărginita iubire a lui Dumnezeu, concretizată prin jertfă: „*Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică*“ [Ioan 3, 16]. Efectul spiritual fundamental al întrupării Domnului este precizat de Sfântul Atanasie cel Mare [† 373]: „*Dumnezeu S-a făcut om ca pe om să-l îndumnezeiască!*“¹.

1. SFÂNTUL ATANASIE CEL MARE, *Tratat despre întruparea Cuvântului și despre arătarea Lui nouă prin trup*, cap. LIV [PG 25, 192B], în PSB 15,

Continuând acest gând dumnezeiesc, Sfântul Simeon Noul Teolog [949-1022] explica scopul Nașterii Domnului și Mântuitorului nostru astfel: „(...) *din pururea Fecioara și Născătoarea de Dumnezeu Maria, luând trup fără de sămânță S-a născut în chip asemănător primului om creat, ca precum acela prin neascultare s-a făcut începutul nașterii întru stricăciune și spre moarte, așa Hristos și Dumnezeu, prin împlinirea a toată dreptatea [Matei 3, 15], să Se facă pârga rezidirii și nemuririi noastre întru nestricăciune*“². Același scop este nuanțat de marele teolog al luminii dumnezeiești, care vede în întrupare o taină: „*E o taină nouă și minunată! Dumnezeu Cuvântul a luat de la noi trupul pe care nu-l avea după fire și S-a făcut ceea ce nu era. Și împărtășește celor ce cred în El din dumnezeirea Sa, pe care n-a dobândit-o nici unul dintre îngeri sau oameni vreodată și aceștia se fac dumnezei, adică ceea ce nu erau, prin lucrare și har. Așa se dăruiește lor puterea să se facă fii ai lui Dumnezeu [Ioan 1, 12]. De aceea s-au făcut și se fac neîncetat și niciodată nu vor înceta să se facă fii ai lui Dumnezeu!*“³.

Așadar, Nașterea Domnului aduce omului o multitudine de daruri prin care se realizează scopul divin al refacerii lui spirituale: „*Dumnezeu, Cel peste toate, a venit pe pământ ca să rezidească și să înnoiască pe om prin prezența Sa și să binecuvinteze toată zidirea blestemată din pricina lui*“⁴.

Dumnezeu Fiul, coborând la noi prin chenoză [Filipeni 2, 7], prin deplina smerenie și acceptând peștera sărăcăcioasă, ne-a

Scrieri I, trad. rom. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMBOR, București, 1984, p. 151.

2. SFÂNTUL SIMEON NOUL TEOLOG, 3. *Despre întruparea Cuvântului și în ce chip S-a întrupat El pentru noi*, în „Întâia cuvântare morală“, *Filocalia* vol. 6, trad. rom., Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMBOR, București, 1977, p. 131.

3. *Ibidem*, p. 132.

4. *Ibidem*.

arătat extrema apropiere și marea accesibilitate față de darul lui Dumnezeu în trup, pentru ca noi, cei ce avem trup stricăcios, să-I urmăm Fiului lui Dumnezeu întrupat, lui Iisus Hristos „*Dumnezeu adevărat și Om adevărat*“ [*Crezul niceo-constantinopolitan*].

Dreptmăritori creștini,

Nașterea Domnului, pe lângă dimensiunea impresionantă de sărbătoare, ne descoperă și legătura cu specificul vieții creștinului, mai ales la sat. Poetul și filosoful Lucian Blaga vorbește despre această tainică rânduială a satului tradițional românesc: „Vedeam satul așezat înadins în jurul bisericii și al cimitirului, adică în jurul lui Dumnezeu și al morților. Această împrejurare, care numai târziu de tot mi s-a părut foarte semnificativă, ținea oarecum isonul întregii vieți ce se desfășura în preajma mea. Împrejurarea era ca un ton mai adânc ce împrumuta totul o nuanță de necesar mister. Localizam pe Dumnezeu în spațiul ritual de după iconostas, de unde Îl presimțeam iradiind în lume. Nu era aceasta o poveste ce mi s-a spus ca multe altele, ci o credință de neclintit“⁵.

Satul devine și la noi, din vechime, pe firul tradiției, o prelungire a Bethleemului. De aceea, se cuvine a reflecta și a analiza legătura adâncă a evlaviei populare față de sărbătoarea Nașterii Domnului, în casa țăranului român și în sat, ca semn de actualizare a Bethleemului la noi. Un colind redă acest fapt sacru:

„La Bethleem colo-n jos,
Cerul arde luminos.
Preacurata naște
Astăzi pe Hristos“⁶.

Niciunde nu vom descoperi mai multă preocupare pentru a pregăti în detaliu toate momentele sacre care ne amintesc de taina

5. Lucian BLAGA, *Izvoade*, Editura Humanitas, București, 2011, p. 16.

6. Extras din colindul *La Betleem colo-n jos*.

petrecută la Bethlehem decât în satul de odinioară. Este o permanentizare a Casei Pâinii, de la locul istoric în contextul actual al viețuirii noastre. Și aceasta se poate descoperi cu cât aprofundăm mai mult, în timp, preocuparea sacră a creștinului dornic să-i facă loc Domnului, Pruncușor dumnezeiesc, în casa sa, tocmai pentru că, la început, în Bethlehem, nu a avut casă primitoare, cum iarăși ne arată colindul:

„N-ai primit tu, Viflaime,
În casele tale bune,
Să-I dai un pic de sălaș
Celui mai Sfânt Copilaș“⁷

Un colind popular exprimă participarea satului la sărbătoarea Nașterii Domnului: „*La sat totul vibrează în ritmul sărbătorii*“. Vârșnicii sunt inspiratorii și învățătorii tinerilor și, astfel, tradiția din timpuri imemorabile se apropie de noi, din generație în generație. Neaua albă, ținuta imaculată a colindătorilor și a gospodarilor, acolo unde se mai păstrează rânduiala din bătrâni, sugerează puritatea pe care ne-a adus-o Fiul lui Dumnezeu prin Întruparea Sa. Ulițele, casele la exterior și în interior sunt curățite și înmiresmate pentru a fi pregătite să actualizeze darurile magilor din Orient, aduse Pruncului dumnezeiesc. Atunci când preotul vestește Nașterea Domnului cu Sfânta icoană, creștinii se pregătesc de însași vizita Fiului lui Dumnezeu. Cu lumini și tămâie aprinse, în sunet de colinde, se deschid ușile caselor ca să intre Domnul pentru a le sfinți. Ca și în Sfântul Altar, în casă sunt așezate daruri de Crăciun ca semn al ospitalității pentru o vizită cerească.

În unele case din Carpați se așază paie sub masă pentru a aminti atmosfera din Peștera sărăcăcioasă și, astfel, casa devine o nouă iesle a Bethlehemului.

7. Extras din colindul *Viflaime, Viflaime*.

Totul se transpune într-o atmosferă nouă, de unire a omului cu Dumnezeu, așa cum Fiul lui Dumnezeu a luat firea omenească, unind-o cu firea Sa dumnezeiască.

Frați și surori în Domnul,

Am încercat să ne transpunem în Sfânta zi de Nașterea Domnului în spațiul nostru sacru, care este și trebuie să rămână satul tradițional. Lucian Blaga [1895-1961], savantul care a scris despre „sufletul satului“ afirmă că „*veșnicia s-a născut la sat*“, punând în lumină capacitatea satului românesc de a conserva și transmite tradițiile și spiritualitatea creștină.

Un alt om de cultură, scriitorul Liviu Rebreanu [1885-1944], care a prezentat în mod realist viața țaranului român, și-a exprimat aprecierea față de valorile satului în Cuvântarea de recepție de la Academia Română, intitulată „*Laudă țaranului român*“⁸, afirmând: „Pentru țaranul nostru, pământul nu e un obiect de exploatare, ci o ființă vie, față de care nutrește un sentiment straniu de adorație și de teamă. El se simte zămislit și născut din acest pământ ca o plantă fermecată, care nu se poate stârpi în vecii vecilor“⁹.

Oriunde am locui, în oraș, în țară sau în străinătate, îndeosebi la Nașterea Domnului duhul ne transportă în sat, acolo unde dorm moșii și strămoșii noștri.

Însușirea formelor prin care cinstim astăzi Nașterea Domnului la orașe, într-o manieră mult mai simplă, ne ajută totuși să înțelegem adevăratele noastre rădăcini. Aceste tradiții, deși sunt din ce în ce mai secularizate în manifestarea lor specifică omului modern, au totuși puterea de a readuce în suflet atmosfere-

8. LIVIU REBREANU, *Laudă țaranului român*, discurs de recepție în Academia Română, 29 mai 1940.

9. LIVIU REBREANU, *Amalgam*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1976, p. 163.

ra cerească a Peșterii Bethlehemului. Așadar, moștenirea sacră a primirii Fiului lui Dumnezeu din satul de odinioară, ne ajută să înțelegem că El a venit să sfințească atât omul, cât și întreaga creație, în care se poate realiza, prin rugăciune, comuniunea dintre cer și pământ, dintre om și Dumnezeu, așa cum și colindul confirmă:

„Cerul și pământul, cerul și pământul,
În cântec răsună,
Îngeri și oameni, îngeri și oameni
Cântă împreună”¹⁰.

Când *Domnul coboară*, după cum spune același colind, și spațiul în care își petrece omul viața se sfințește. „Preotul ortodox stropește curtea, vitele, lanurile cu apă sfințită... Puterile dumnezeiești vin nu numai în om, ci și în natură, pentru că și ea e iubită de Dumnezeu”¹¹.

Uniți cu toții astăzi, în sfintele biserici, de la orașe și de la sate, încercăm să privim cu „ochii credinței” comoara tradițiilor și a obiceiurilor de Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului, Bobotezei și Anului Nou, nu doar ca pe niște amintiri, ci ca pe daruri încă nedescoperite de către o parte dintre noi.

În plin declin demografic și accentuarea fenomenului plecării dincolo de hotarele țării, al migrației, îndeosebi din rândul tinerilor, avem datoria de a susține conservarea a ceea ce nu trebuie să dispară niciodată, ca parte a vieții românești: *satul*. El vibrează în sufletele noastre prin însăși existența sa și a vârstnicilor, cei mai autentici dascăli pentru fiecare dintre noi. Același profund scriitor Liviu Rebreanu ne amintește: „Privirea și dorul țăranului nu trec niciodată dincolo de hotarele neamului. El suferă orice cu

10. Extras din colindul *Cerul și pământul*.

11. Pr. prof. dr. Dumitru STĂNILĂ, *Ortodoxie și românism*, Editura Basilica, București, 2014, p. 67.

resemnare. Nădejdea lui e Dumnezeu. E în stare să moară fără a se plânge și mai cu seamă fără a se revolta¹².

Cât de firească era viața la țară în satele liniștite, cu gospodari harnici și milostivi, care respectau cu sfințenie calendarul sacru pentru agricultură! Aratul și seceratul nu se concepeau fără binecuvântarea preoților. De asemenea, sărbătorile adecvate soroacelor agricole erau adevărate bucurii comunitare și recunoașterea darului de Sus, de la Părintele ceresc [*Iacob* 1, 17], spre hrana și desfătarea oamenilor. Satul „e «sfântul pământ inspirator» care ne-a modelat trupul și sufletul, care prin soarele și apele, și munții, și șesurile lui ne-a dăruit toate calitățile și defectele cu care ne prezentăm azi în lume. Pământul acesta parcă nici nu poate produce decât numai români¹³. Așadar, țăranul este un inițiat în cultul adus lui Dumnezeu, din care se naște cultul muncii curate și cinstitute. Avem datoria să nu lăsăm să dispară acest mod de viață la sat, în care viața era străbătută de fiorul spiritualității creștine și al iubirii neamului!

Iubiți credincioși,

În anul pe care-l începem cu ajutorul lui Dumnezeu, dorim a stăruia asupra binefacerilor satului românesc, în trecut și în actualitate, pentru sufletul și spiritualitatea unui popor smerit, creativ și harnic. El a dat generații și generații de eroi, savanți și sfinți, printr-o educație completă și echilibrată, prin credință curată și prin munca izvorâtoare de valori și prin oameni valoroși, care s-au remarcat mai apoi, în timp, la orașe, în țară și în străinătate.

Părintele Dumitru Stăniloae [1903-1993] vede în viața țăranului român la sat o naturalețe și o puritate a trăirii, manifestate

12. LIVIU REBREANU, *Amalgam*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1976, p. 165.

13. LIVIU REBREANU, *Amalgam*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1976, p. 163.

în muncă și în primenirea sau împrăștierea forțelor sufletești pentru Sfânta Liturghie. Urma apoi, în centrul satului, hora, care este un *ritual al bucuriei sărbătorii*. Aceste valori sunt pe cale de dispariție ori expuse sporadic la anumite momente, fapt care conduce la sărăcirea valorilor satului tradițional și a sufletului românesc. Redescoperirea *omeniei românești*, despre care vorbea Părintele Dumitru Stăniloae este un motiv pentru revenirea asupra cercetării și valorificării specificului satului românesc, deoarece în viziunea lui *omenia este suprema aristocrație posibilă*¹⁴.

O întreagă teologie și filosofie se întrezăresc în viața satului tradițional. Cercetători, oameni de cultură, reprezentanți ai centrelor de tradiții și folclor au identificat nume și fapte demne de cele mai autentice opere culturale. Nu întâmplător, pe lângă Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu“, există la București celebrul Muzeu Național al Satului „Dimitrie Gusti“, precum și Muzeul Național al Țăranului Român. De aceea, între ideal și valoare în satul de ieri, se cuvine să cercetăm cu atenție și satul de azi, pentru a încuraja unele inițiative de reluare a tradițiilor, a obiceiurilor și a datinilor sănătoase.

Preotul, învățătorul, medicul și primarul pot contribui la valorificarea patrimoniului încă existent, degradat sau în stare bună, la refacerea chipului satului de odinioară, ca paradigmă pentru cel de astăzi. Meseriile populare ar putea fi reînviată prin programe speciale și, astfel, s-ar putea încuraja deplasarea unor tineri la sat, singura modalitate de continuare a unei tradiții ce nu trebuie abandonată. Nu trebuie însă să uităm că apartenența la valorile satului o dă *participarea la o anume stare de spirit și la un anumit mod de viață*¹⁵.

14. Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Omenia românească*, în ziarul *Telegraful român*, LXXXVIII, nr. 9, Sibiu, 1941, p. 1.

15. Ilie BĂDESCU, *Sociologie rurală*, Editura Mica Valahie, București, 2011, p. 119.

Manifestările religios-populare au, de asemenea, un rol covârșitor în reînvierea tradițiilor și a datinilor satului, care sunt, conform lui Vasile Băncilă [1897-1979], „*un minereu de preț, din care se poate extrage aur pentru sufletul și rostul românesc*”¹⁶. Ele contribuie decisiv la refacerea chipului satului de odinioară, și, prin aceasta, la păstrarea identității creștine și românești. „Suntem și vom fi totdeauna neam de țărani. Prin urmare, destinul nostru ca neam, ca stat și ca putere culturală atârnă de cantitatea de aur curat ce se află în sufletul țăranului. Dar mai atârnă în aceeași măsură și de felul cum va fi utilizat și transformat acest aur în valori eterne”¹⁷.

Studierea cu atenție și descoperirea adevăraților inițiatori și promotori ai cultului pentru opera țărănească reprezintă un act de mare demnitate și o binefacere pentru fiecare zonă, sat ori cătun. Descoperirea harnicilor preoți, folcloriști de odinioară, a învățătorilor preocupați de datini și de obiceiuri bătrânești, a primarilor promotori ai instituțiilor tradiționale reprezintă o îndatorire onorantă pentru redarea cât mai fidelă a chipului țăranului român și a satului românesc, surse de valori nepieritoare și mereu actuale.

Iată de ce Sfântul Sinod a inițiat, la propunerea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, programul comunitar-bisericesc de evaluare a patrimoniului satului românesc într-o etapă a părăsirii acestuia și a unei accentuate secularizări. Și în mediul rural pătrund produsele moderne în detrimentul celor tradiționale. Împreună, toți factorii responsabili, bisericești, culturali, educaționali și administrativi, pot iniția programe de salvare a patrimoniului încă existent și de punerea în valoare a acestuia.

Dar cel mai valoros între bunurile patrimoniale rămâne *omul lui Dumnezeu*, țăranul fidel gliei și tradițiilor sănătoase, ca o sursă

16. Vasile BĂNCILĂ, *Crăciun românesc*, în *Opere*, volumul V, Muzeul Brăilei, Editura Istros, Brăila, p. 457.

17. LIVIU REBREANU, *Amalgam*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1976, p. 170.

inepuizabilă pentru tânăra generație. Să primim acest îndemn sacru, cultural și de identitate, ca pe un dar de Crăciun și să-l oferim cu bunăvoință tuturor celor interesați ca, astfel, să ne îmbogățim cu toții atât spiritual, cât și cultural! Starea suavă de lumină și bucurie pe care ne-o transmite sărbătoarea Nașterii Domnului să nu fie una efemeră, ci să pătrundă în adâncul sufletelor noastre, devenind un bun de mare preț pentru întreaga viață!

Cunoscute fiind toate preocupările pentru cercetarea, apărarea și păstrarea acestor valori atât spirituale, cât și sociale, de către bunii noștri preoți, de către cadrele didactice, de către primari și alți credincioși interesați de identitatea noastră creștinească și românească, avem încredințarea că-n anul ce bate la ușă vom reflecta cu toții și vom contribui la actualizarea acestor frumoase și sacre tradiții ale satului și, implicit, ale obârșiei noastre. Astfel, ne redescoperim și ne cinstim rădăcinile și pe înaintașii noștri!

Dorindu-vă tuturor căutătorilor de autentic în rugăciune, în datini și-n obiceiurile de Crăciun, în viața de zi cu zi, la oraș ori la sat, să trăim în duhul sfintei noastre credințe creștin-ortodoxe.

Îl rugăm pe Mântuitorul, Prunc născut în ieslea Bethleemului să reverse asupra noastră pacea Sa, binecuvântarea Sa, bucuria Sa și, mai ales, iubirea Sa față de tot omul!

În duh de comuniune cu cei de ieri, să nu-i uităm nici pe cei de astăzi, în chip special pe cei mai triști, mai bolnavi și mai săraci decât noi! Așa gândind și așa făcând, cercetându-i și ajutându-i, să petrecem sănătoși Sfintele Sărbători de Crăciun și Bobotează și de Anul Nou!

Al vostru de tot binele voitor și către Domnul rugător,

† Casian,
Arhiepiscopul Dunării de Jos